

Motion till riksdagen 2023/24:2507

av Anna Vikström (S)

Staten som kontraktsskrivare för Viable Cities

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skapa en effektiv form för styrning av klimatomställningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Klimatpolitiska rådet har tillsammans med flera svenska myndigheter under det senaste året varnat för att Sverige med den nuvarande klimatpolitiken, riskerar att misslyckas med klimatmålen till år 2030. Det riskerar utöver katastrofala konsekvenser för klimatet också leda till att Sverige får betala dyrt. Sverige har rätt till 38 miljarder kronor i stöd från EU men bara om vi klarar våra klimatåtaganden. Ett skäl till oro är regeringens nuvarande budget. En annan är styrningen av klimatpolitiken. Statskontoret har i rapporten ”regeringens styrning av myndigheterna på klimatområdet” redovisat flera förbättringsområden.

Vi måste snabba på omställningen till klimatneutralitet. Mycket görs inte minst lokalt och på EU-nivå, men det saknas ett effektivt system för att leda och styra omställningen.

Våra myndigheter är uppbyggda för att lösa välfärdssamhällets uppgifter och för detta har vertikala organisationer utvecklats. De fungerar i huvudsak väl för sina ändamål. Klimatomställningen är en uppgift för vilken denna form av ledning och styrning inte är lämplig eller tillräcklig. Klimatomställningen berör all verksamhet och i princip alla samhällets aktörer – alla grenar av den offentliga verksamheten, hela näringslivet, alla medborgarna i våra roller som konsumenter, producenter eller som ägare av bostäder och transportmedel. Därför krävs en helt annan form av styrning och ledning än den som i dag finns i form av offentliga förvaltningar.

Arbetet med att skapa en effektiv form för styrningen för klimatomställning i det urbana systemet har pågått i praktisk verksamhet under ett par årtionden, på politisk

nivå bara under några få år. Den nuvarande modellen för governance för klimatomställning har växt fram – från nytänkandet inom Stockholms stad vid planeringen av Hammarby sjöstad och Norra Djurgårdsstaden och andra stadsdelar via den fortsatta utvecklingen av det medborgardrivna Hammarby sjöstad 2.0 med målet att göra stadsdelen klimatneutral 2030 och dess fortsättning Stockholm Green Innovation District. Det är några goda exempel på vad som skett i den lokala praktiken.

EU:s beslut år 2018 om en ny inriktning av det stora forsknings- och innovationsprogrammet, Horizon Europe, blev startpunkten för detta policyarbete. Det var där EU-kommissionen presenterade de nya tankarna om ”missioner” i stället för ”projekt”. Det var ett konstruktivt svar på en självkritisk granskning av de senaste årens stora satsningar på forskning och innovation. Genom den förändringen växte arbetet med Viable Cities fram.

Viable Cities fungerar nu som arbetsverkstad för EU:s storsatsning på klimatneutrala städer. Flera andra länder vill ta efter. Förutom Sverige är Spanien ett av de länder som är på god väg framåt. EU har nu utsett 112 europeiska städer som föregångare i klimatomställningen, därav sju svenska städer, som visar vägen för många fler i omställningen. Det pågår nu ett arbete i den europeiska plattformen Net Zero Cities att utforma klimatkontrakt liknande de vi har i Sverige. Ett annat led i detta arbete är Capacities som ska hjälpa till att bygga nationella strukturer liknande Viable Cities.

Kontraktsformen mellan stat och stad/kommun, mellan EU och europeiska städer är ny och lovande. Men det är det konkreta innehållet i detta klimatkontrakt som är det viktiga. De bärande elementen kan i allra största korthet beskrivas så här:

- att kommunen skulle ta ledningen för omställningen i hela den lokala ekonomin – näringsliv, bostadssektor, transportsystem.
- att medborgarna engageras i sin egenskap av ägare av bostäder och transportmedel, som producenter och konsument.
- innovations- och policyhöjd, bredd genom att innefatta alla lokala investeringar, inte bara de kommunala, längd genom att innefatta de kommande tio årens investeringar
- att digitaliseringen skulle vara en del av klimatinvesteringsplanen.
- att finansiering av klimatinvesteringarna skulle bygga på en samordning, koordinering, längs hela värdekedjan från forsknings- och innovationsmedel till EIB:s stora portfölj av lånemöjligheter.
- att kontakterna mellan en kommun och staten eller EU skulle ske i form av en one-stop shop, där alla frågor skulle kunna förhandlas eller avhandlas vid ett enda bord.

Anna Vikström (S)